

ORTODOKSISEN USKONNON KOE 12.3.2014 **HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ**

Alla oleva vastausten piirteiden ja sisältöjen luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintotoimikunta.

Ortodoksisen uskonnon koe on luonteeltaan kypsyyskoe, jonka tarkoituksena on mitata oppiaineen keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Oleellista on oman uskonnon, ortodoksisen kristillisen perinteen, tunteminen sekä sen suhde muihin kristillisiin perinteisiin ja muihin uskontoihin ja katsomuksiin etenkin suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Oleellista on myös uskonnon ymmärtäminen yhtenä inhimillisen kulttuurin vaikuttavana pohjavirtana. Kokeen tarkoituksena on mitata kokelaan uskonnollista ja katsomuksellista yleissivistystä lukion ortodoksisen uskonnon tavoitteiden ja sisältöjen kannalta.

Tehtävä 1

Jobin kirja osana Vanhan testamentin (VT) viisaukskirjallisuutta. Kärsimyksen ongelman ja Jumalan sallimuksen pohdinta. VT:n yleinen käsitys vanhurskaan menestyksestä, lainrikkokojen sairauksista ja onnettomuudesta. Job vanhurskaana kärsijänä. Ei kiroa Jumalaa, ei kapinoi. Väittely ystävien kanssa. Job kokee Jumalan uudella tavalla. Jobin kirja kärsimyksen ja ylönousemuksen typologiana.

Tehtävä 2

Apostolisen kirkon yhteiset lähtökohdat. Bysantin valtion ja kulttuurin suhde muihin Lähi-idän kulttuureihin. Kielikysymykset. Opilliset kysymykset. Khalkedonin kiista. Monofysitismien ongelma. Koptilaisen kirkon, syyrialaisortodoksisen kirkon, assyrialaisen kirkon, Armenian kirkon, Etiopian kirkon ja Malankara-kirkon omaleimaisuuden pääpiirteitä.

Tehtävä 3

Venäjän kirkko pyrki toisen maailmansodan jälkeen Neuvostoliiton tukemana saamaan takaisin yhteytensä ne kirkot, jotka olivat irtaantuneet siitä vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen. Neuvostoliiton ulkopoliittikan rooli. Venäjän kirkon piispojen neuvottelut suomalaisten piispojen kanssa. Uuden Valamon ja Konevitsan luostareiden siirtyminen Moskovan kanoniseen alaisuuteen. Konstantinopolin äitikirjon kanonisen yhteyden pysyvä luonne. Suomalaisen kansallisen ortodoksisen itsetunnon vahvistuminen. Patriarkka Athenagoras Suomen kirkon tukijana. Konstantinopolin kanoniset velvollisuudet ekumeenisten synodien päätösten mukaisesti. Konstantinopoli paitsi Suomen myös Venäjän kirkon äitikirjo. Stalinin jälkeen ns. suojasää. Suhteiden normalisointi. Rukousyhteyden palautus. Luostarit takaisin Suomen kirkkoon.

Tehtävä 4

Mystiikan virtaukset. Vaikutteet Athokselta. Paisi Velitshkovski. Hesykastinen perinne. Filokalia kreikasta kirkkoslaaviksi. Luostarilaitoksen hengellinen elpyminen. Kiinnostus kirkkoisien teologiaan. Ohjaajavanhukset. Serafim Sarovilainen, Amvrosi Optinalainen. Lähetystyön elpyminen. Johannes Kronstadtilainen. Raamatun kääntäminen venäjäksi.

Tehtävä 5

Kirkolliskokoukset määrittivät alkukirkon uskon opillisesti sekä laativat kirkkosäännöt kirkon elämää varten (dogmit ja kanonit). Kirkon uskon talletus velvoittavaa perintöä. Samoin kanoninen laki. Tulkinnan tarve nykyajassa. Yhtään ensimmäisen kristillisen vuosituhannen kanonia ei ole kumottu. Kuitenkin maailmankuva on muuttunut. Luonnontieteet, yhteiskunta, demokratia, ihmisoikeudet asettavat uusia kysymyksiä. Luovan uskollisuuden periaate. Piispainkokoukset (yleisiä kirkolliskokouksia "alemmat" synodit) tulkitsijoina. Uuden pyhän ja suuren synodin valmistelu.

Tehtävä 6

Kaste porttina kirkon jäsenyyteen. Uudestisyntymisen pesu. Yhteys mirhavoiteluun. Siirtymä "tästä maailmasta" uuteen elämään. Kristityksi tulemisen pitäisi jatkuvasti näkyä kristityn elämässä. Kasteen armo kantaa ja ylläpitää hengellistä elämää. Jumalanpalvelus hyvin monin säikein yhteydessä kasteen sakramenttiin: esimerkiksi teofania ja suuri lauantai.

Tehtävä 7

Hyvässä vastauksessa määritellään, mitä tarkoitetaan kriisissä olevalla perheellä, ja osataan eritellä erilaisia syitä siihen, miksi perheet joutuvat nykyisin kriisiin. Tällaisia ovat monet yksilölliset syyt (esim. työttömyys, syrjäytyminen, köyhyys, yksinäisyys, velkavankeus, ihmissuhde- ja mielenterveysongelmat, pitkäaikaissairaudet) ja yhteiskunnallis-sosiaaliset tekijät (esim. työttömyys, irtisanominen, talouskriisi, lama, sosiaaliavun riittämättömyys). Vastauksessa tulee keskittyä kirkon tarjoamiin auttamis- ja palvelumuotoihin (esim. diakonia, velkaneuvonta, vaate- ja ruoka-apu, perheneuvonta, sielunhoito, avioliittoleirit, leiritoiminta) ja pohtia niiden merkitystä kriisissä olevan perheen selviytymisessä. Kirkon tarjoama apu on verrattavissa moniin yhteiskunnan tarjoamiin auttamismuotoihin, mutta sen on todettu olevan luonteeltaan viimesijaista: siihen turvaudutaan, kun kaikki yhteiskunnan tuki- ja turverkot ovat pettäneet.

Tehtävä 8

Myötätunnolla tarkoitetaan tietoisuutta toisen kärsimyksestä ja halua toimia sen helpottamiseksi. Sille synonyymisia ovat empatia, sympatia ja rakkaus. Vastauksessa Dalai-laman näkemystä myötätunnon uskonnosta tulee arvioida eri uskonto- ja maailmankatsomusperinteiden näkökulmasta, mutta myös Dalai-laman omaa buddhalaista taustaa vasten (esim. aktiivisen rakkauden korostus). Hyvä vastaus edellyttää konkreettisia esimerkkejä siitä, millaisia myötätunnon elementtejä kussakin uskonto- ja maailmankatsomusperinteessä esiintyy (esim. kultainen sääntö, buddhalaisuuden ja hindulaisuuden ahimsa-periaate, monoteististen uskontojen lähimmäisenrakkaus, rakkauden kaksoiskäsky, almuvero ja almujen anto, solidaarisuus, altruismi).

Tehtävä +9

Ortodoksisen kirkon uskonnäkemyksessä ihmisellä korkea asema. Korkeat ihanteet. Ihanteiden suhde langenneeseen ihmissuontoon. Ihminen luomakunnan kuninkaana ja pappina. Asetettu viljelemään ja varjelemaan. Ylpeyden, itsekkyyden ja ahneuden ongelma. Arkipäivän materialismi eli aineelliset arvostukset kristittyjenkin kiusana ja lankeemuksena. Ihmisen tarve ja mahdollisuus kristillisen kilvoituksen ja Jumalan armon avulla muuttua, kirkastua, pyhittyä. Mahdollisuus kohtuulliseen elintasoon, lähimmäiset ja ympäristön huomioon otta-vaan elämäntapaan.

Tehtävä +10

Hyvässä vastauksessa pyhä kuva on määritelty ja sen merkitystä ja käyttöä on tarkasteltu vertaillen kolmea uskontoperinnettä. Nämä voivat olla kristillinen, juutalainen, islamilainen, hindulainen, buddhalainen, konfutselainen, jainalainen tai šintolainen. Kristilliseen perinteseen kuuluvat sekä lännen että idän kirkkojen perinteet.

Koska pyhän kuvan määrittely, sen merkitys ja käyttö saattavat erota eri uskontoperinteissä huomattavastikin toisistaan, vastauksen rakenne ja sisältö muotoutuvat erilaisiksi sen mukaan, mitkä perinteet kokelas on valinnut. Pääsääntöisesti kaikissa uskontoperinteissä on mahdollista tarkastella pyhän kuvan merkitystä ja käyttöä ainakin seuraavista näkökulmista:

- kuva-aiheet (esim. uskonnon perustaja(t), pyhät miehet ja naiset, uskonnolliset kokemukset, jumalat, pyhien tapahtumien ja kertomusten kuvitus, pyhien kirjojen ja hartauskirjojen kuvitus)
- yksilölliset/yhteisölliset palvonta- ja kulttimenot (esim. rukous, hartaus, liturgia)
- värit ja symbolit
- ikonoklasmi eli kuvakielto tai kuvainraasto
- kuvapropaganda
- ikonolatria eli kuvainpalvonta
- didaktinen merkitys ja käyttö
- kuvien sijoituspaikat (esim. kirkko- ja jumalanpalvelustilat, sakraalilitat, alttarit, temppelit, kadut, kotialttarit, ostoskeskukset)
- tekijät (taiteilijat, kirkkomaalarit, uskontoperinteen omat edustajat)
- pyhää kuvaa koskevat säännökset
- uskonnolliset, hengelliset ja pastoraaliset vaikutukset